

Besökslokal – omgivningar vid Vickleby kyrka

av Ulla-Britt Andersson (text) & Thomas Gunnarsson (foto)

Vickleby kyrka och de närmast omgivningarna är en lättillgänglig lokal som ger utdelning i form av botaniska upplevelser under en stor del av växt/svampåret. Parkeringen som anges är den relativt nygjorda öster om väg 136. Nedan ser du en del förslag att spana efter.

Vårvinter (februari till mars)

Denna tid på året börjar det krypa i skinnnet och man vill hitta blommande växter. Öster om kyrkan och väg 136, strax norr om parkeringen, finns en hästbetesmark. Längs dess kanter brukar det redan i februari dyka upp vintergäck *Eranthis hyemalis* och olika snödroppar *Galanthus* sp. Turkisk snödropp *G. elwesii*, snödropp

G. nivalis och hybriden dem emellan går att finna; ibland ses även grön snödropp *G. woronowii*. I samma slänt kan det löna sig att spana efter mörk jordstjärna *Gastrum coronatum* vars fruktkroppar brukar ses även denna tid på året. Ca 300 m söder om kyrkan, i östra vägkanten, finns en större bestånd med hybridsnödropp *G. ×valentinei* som är en odlad hybrid

Vintergäck *Eranthis hyemalis* blommar i kanten av hästbetesbage öster om Vickleby kyrka.

Slänten söder om Vickleby kyrka är ett blått band med liten vårstjärna *Scilla sardensis*.

mellan snödroppe och veckad snödroppe *G. plicatus*. På slänten strax söder om kyrkomuren växer de båda vintersvamparna stjälskröksvamp *Tulostoma brumale* och *Tulostoma winterhoffii* i stort antal.

Tidig vår (april)

Nu börjar det hända en massa i naturen så det är svårt att hinna med. Slänten alldeles söder om muren vid kyrkan lyser blå av liten vårstjärna *Scilla sardensis*. I närområdet kan du lätt finna följande närstående arter: vårstjärna *Scilla forbesii*, stor vårstjärna *S. luciliae*, porslinshyacin *Puschkinia scilloides* och rysk blåstjärna *Othocallis siberica*. Tittar du noga kan flera arter veronikor hittas i blom såsom klibbveronika *Veronica triphyllos* (slänten längst i öster), glansveronika *V. polita*, vårveronika *V. verna*, murgrönsveronika *V. hederifolia* och trädgårdsveronika *V. persica*. Flera plantor med ängsvärlök

Gagea pratensis blommar som bäst. Vik du runt det västra murhörnet står där värlök *G. lutea* och dvärgvärlök *G. minima*, den sistnämnda blommar sparsamt. I slänten ses några ludna grågröna, flikade blad. Det är luddranunkel *Ranunculus ptilostachys*, en invasiv art som idag hittas på flera av öns kyrkogårdar. Primärfyndet på Öland gjordes 1958, endast några hundra meter norrut. Aftonstjärna *Ornithogalum nutans* blommar medan morgonstjärna *O. umbellatum* är lite senare och går sparsamt i blom men avslöjas främst på sina blad. De karakteristiska bladen av vildtulpan *Tulipa sylvestris* sticker upp här och där; även hos denna art brukar blomningen vara skral. En udda växtplats för desmeknopp *Adoxa moschatellina* finner du vid den västra ingången till kyrkogården. I kalkstensmuren norr om ingången växer murreva *Cymbalaria muralis*. Luktviol

Viola odorata blommar här och där. På den slitna gräsmarken syns de gulgröna plantorna av blekarv *Stellaria pallida* liksom friskt gröna mattor av storjungfrukam *Aphanes arvensis*. Går du över vägen mot parkeringen växer vackert röd scharlakansskål *Sarcoscypha austriaca* på träpinnar täckta av lövförna; leta mellan väggkanten och väster om kyrkans komposter.

Sen vår (maj)

Det kan bli dags att ta sig ut på alvarmarken och Stora Vickleby naturreservat. Två stättor leder dig snabbt ut på grusalvar med äkta ölandssolvända *Helianthemum oelandicum* var. *oelandicum*. Självklart är denna ölandsendem även öns landskapsblomma, blomningen sker med en topp i skiftet maj till juni månad. Stenmalört *Artemisia rupestris* växer i samma område men vill du se den i blom får det bli ett återbesök i augusti. Bågsvingel *Festuca rubra* subsp. *oelandica* är endemisk för Öland och Gotland. De typiska tuvorna med styva, blågröna blad avslöjar dess existens. Lite förvånande är den rika förekomsten av prästkrage *Leucanthemum vulgare* i grusalvaret; vissa år är blomningen magnifik. Bergsskrabba *Globularia vulgaris* pryder marken med sina blekblåa blommor. Nära stigen som leder österut växer alvarkösa *Apera interrupta*. Det rara gräset är ovanligt lättfunnet på lokalen. På själva stigen blommar mursenap *Diplotaxis muralis*. Vissa år växer det gott om strimklöver *Trifolium striatum* precis när du gått över den andra stättan. De smala, grågröna och håriga bladen av ullranunkel *Ranunculus illyricus* sticker upp men blommor letar man förgäves efter. Spana på gammal hästspilling där du har goda chanser att se fatsvamp *Poronia punctata*. I små fuktiga

svackor lönar det sig att leta dvärgviol *Viola pumila*. På mosskuddar blommar denna tid nagelört *Draba verna*, stenkrassing *Hornungia petraea* och alvararv *Cerastium pumilum*. I tunt alvargrus finns vissa år rikligt med alvarklofibbla *Crepis tectorum* subsp. *pumila* och alvargröslök *Allium schoenoprasum* var. *alvarense*. Går du österut kommer du efter drygt 200 meter till ytterligare en stätta och därifrån upp på en enbuskbevuxen torrängsrygg. Blomningen av tidiga orkidéer på torrängen är sevärd med mängder av Sankt Pers nycklar *Orchis mascula*, Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina* samt enstaka krutbrännare *Neotinea ustulata*. Alvarmalört *Artemisia oelandica*, endemisk för Öland, avslöjar sig med sina typiska bladmattor. Några plantor med backsippa *Pulsatilla vulgaris* finns på

På alvartorrängar är kombon Sankt Pers nycklar *Orchis mascula* och kattfot *Antennaria dioica* inte ovanlig, här en klon hanplantor.

södra delen av den lilla höjden. På Öland är backsippa ovanlig medan fältsippa *P. pratensis* är desto vanligare och finns överallt på öns torrängar. Enstaka plantor med sandviol *Viola rupestris* växer nära torrängens enbuskar. Kattfot *Antennaria dioica* brukar blomma rikligt och det är lätt att finna kloner med hon- eller hanplantor.

Försommar (juni)

I den östra vägs slänten, norr om parkeringen, blommar fläderiris *Iris x sambucina* med sina blekgula blommor. Ytterligare en trädgårdsrymling nämligen rosenkrage *Tanacetum coccineum* växer också i slänten och blomningen sker i början av juni. Går du ytterligare ca 200 m norrut kan du finna strävklint *Psephellus dealbatus*, även den i östra vägkanten. Här gjordes primärfyndet för växten på Öland 1963 av Gunnar Degelius. Den grusiga parkeringen hyser sedan 2009 Ölands enda kända lokal för klotullört *Filago vulgaris*. Även de närbesläktade ullört *F. arvensis* och spenslig ullört *Logfia minima* kan hittas i gruset. Gräset råttsvingel *Vulpia myuros* är under spridning på Öland och växer vissa år mycket rikligt. Lite sparsammare brukar det vara med vittätel *Aira caryophylla*. Strax öster om parkeringen, i en fågata, är nyligen knippnejlika *Dianthus armeria* återfunnen efter flera decenniers frånvaro. En planta av den gamla gårdsväxten lungrot *Blitum bonus-henricus* växer i slänten söder om parkeringen. Underarten småhaverrot *Tragopogon pratensis* subsp. *minor* med sina korta strålblommor står i östra kanten av parkeringen. Men du får vara ute tidigt på förmiddagen för att se den i blom, före lunch har alla blommor slagit ihop sig.

Klotullört *Filago vulgaris* är lätt att känna igen.

Hög- och sensommar (juli till augusti)

Området runt kyrkans komposter, strax väster om den grusiga parkeringen, kan lämpligen spanas av. Harört *Bupleurum rotundifolium* dök tillfälligt upp här 2022. Humle *Humulus lupulus* är årsviss strax norr om komposterna och den mäktiga skog av odört *Conium maculatum* kan inte ha undgått någon besökare. Färgreseda *Reseda luteola*, gulreseda *R. lutea*, bosyska *Ballota nigra*, praktkungsljus *Verbascum speciosum*, bolmört *Hyoscyamus niger*, sommarbinka *Erigeron annuus*, mattram *Tanacetum parthenium* och lövbinda *Fallopia dumetorum* brukar gå att rota fram. Går du ut på alvarmarken har du i augusti goda chanser att se strandnål *Bupleurum*

tenuissimum som växer nära stigen som leder österut. Stora bestånd med kaukasiskt fetblad *Phedimus spurius* växer strax söder om parkeringen; blomningen kan fortgå ända in i september. Även sibiriskt fetblad *Phedimus hybridus* växer i samma väggkant.

Höst (september till november)

Har sommaren varit torr brukar en hel del alvarväxter passa på att blomma en andra gång efter att regnen i augusti har återupplivat dem. Nu har du också goda chanser

att studera vinterståndare av olika slag och att leta svamp. Söder om parkeringen finns en större betesfällan, en gammal åker, i vars kanter du med lite tur kan hitta både mörk jordstjärna och hårig jordstjärna *Geastrum melanocephalum*.

Vinter (december till januari)

Kärlväxterna ligger "på is" men det går att hitta lavar och mossor så länge det är snöfritt.

Strandnärl *Bupleurum tenuissimum* blommar rikligt vissa år. Foto från Södviks sjömarkers NR.